

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Organizovaný zločin formou vydírání a dopad na ekonomiku ČR

Ladislava Škopová

Bakalářská práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ladislava Škopová**
Osobní číslo: **E10533**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Organizovaný zločin formou vydírání a dopad na ekonomiku ČR**
Zadávající katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se bude zabývat rozborem stávající právní úpravy vybraných trestných činů, především trestného činu vydírání a analýzou objasněnosti této trestné činnosti, včetně posouzení dopadů na ekonomiku České republiky.

- Právní úprava vybraných trestných činů, zejména trestného činu vydírání
- Organizovaný zločin v ČR
- Analýza vývoje právní úpravy a činu vydírání
- Vydírání a jeho dopad na ekonomiku ČR

Rozsah grafických prací: –
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

Cejp Martin, Vydírání jako jedna z forem organizovaného zločinu, 1995, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995

Jelínek a kol., Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část, 2010, Leges 2009. ISBN: 978-80-87212-24-0.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Martin Šmíd

Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: 14. června 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. října 2012

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 6. 2013

Ladislava Škopová

Poděkování:

Tímto velmi děkuji JUDr. Martinu Šmídovi, za odborné vedení mé bakalářské práce, věcné připomínky a laskavý přístup.

ANOTACE

Tato práce se zabývá problematikou organizovaného zločinu v České republice, zejména pak trestným činem vydírání. První část je věnována rozboru právní úpravy trestných činů, konkrétněji trestného činu vydírání. Popisuje historii a současnost organizovaného zločinu a podrobněji analyzuje vlastní trestný čin vydírání. Praktická část je věnována analýze objasňenosti trestného činu vydírání a jeho možných dopadů, ovlivňujících ekonomiku České republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kriminalita, organizovaný zločin, trestní právo, trestný čin, vydírání.

TITLE

Organised crime in the form of blackmail and impact on the economy of the Czech Republic.

ANNOTATION

This Bachelor's work deals with the problem of organized crime in the Czech Republic, especially with the criminal act of blackmailing.

The first part of this work gives attention to analysis of legal regulation of crime, in particular the criminal act of blackmailing. It describes a historical and contemporary situation in the organized crime and provides a detailed analysis of the criminal act of blackmailing itself. The practical part is devoted to the analysis of clear-up rate of criminal act of blackmailing and its possible impact on the economy of the Czech Republic.

KEYWORDS

Crime, organized crime, criminal law, criminal act, blackmailing.

OBSAH

ÚVOD	10
1 PRÁVNÍ ÚPRAVA – TRESTNÍ PRÁVO	12
1.1 Účel a funkce trestního práva hmotného.....	12
1.2 Prameny trestního práva hmotného	13
1.2.1 Ústavní zákony	14
1.2.2 Mezinárodní smlouvy	14
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	14
1.2.3 Zákony	14
1.3 Druhy trestných činů	15
1.3.1 Přechiny	15
1.3.2 Zločiny	16
1.4 Trestný čin vydírání.....	16
2 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY	19
2.1 Zásadní změny oproti zrušenému trestnímu zákonu č. 140/1961, Sb.	20
2.1.1 Obecná část	20
2.1.2 Retroaktivita.....	20
2.1.3 Příprava a její trestnost	21
2.1.4 Znění § 175 Vydírání	21
3 ORGANIZOVANÝ ZLOČIN.....	22
3.1 Historie a příčiny vzniku organizovaného zločinu	22
3.2 Historie a příčiny vzniku organizovaného zločinu v České republice.....	25
4 VYDÍRÁNÍ	29
4.1 Vydírání - formy	29
4.1.1 Racketeering	29
4.1.2 Vydírání státu.....	30
4.1.3 Zastrasování, vyhrožování	30
4.1.4 Vydírání v České republice.....	31
4.2 Oběti vydírání.....	31
4.3 Prostředky a postupy organizovaného zločinu při vydírání.....	32
4.3.1 Bezpečnostní (vymáhací) agentury.....	33
4.4 Organizovaná skupina.....	34
4.4.1 Organizované skupiny v České republice.....	35

4.4.2	Struktura zločineckých skupin.....	36
5	DOPADY NA EKONOMIKU ČESKÉ REPUBLIKY	38
5.1	<i>Případy vydírání.....</i>	39
5.2	<i>Výnosy organizovaného zločinu z trestné činnosti</i>	40
5.3	<i>Analýza dat</i>	41
5.4	<i>Důsledky</i>	44
6	ZÁVĚR	46

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 5.1. <i>Vyčíslení škod způsobených násilnými činy</i>	41
Obrázek 5.2. <i>Podíl obecné kriminality na celkových škodách</i>	42
Obrázek 5.3. <i>Podíl trestného činu vydírání na škodách z obecné kriminality</i>	42
Obrázek 5.4. <i>Násilné trestné činy a podíl činu vydírání na nich</i>	43
Obrázek 5.5. <i>Poměrové zastoupení činu vydírání dle dělení trestního zákoníku</i>	43
Obrázek 5.6. <i>Rozložení výše škod trestného činu vydírání v členění dle trestního zákoníku</i>	44

Úvod

V každé kultuře a společnosti se vyskytovalo, vyskytuje a bude vyskytovat chování odchylné od morálních a právních norem sdílených danou společností. Neexistuje společnost, v níž by neexistoval problém kriminality.

Organizovaný zločin představuje jeden z nejnebezpečnějších společenských problémů současného světa. Jeho expanze a šíření dokáže destabilizovat světové ekonomické a politické systémy, přičemž se aktivity organizovaného zločinu zaměřují zejména na rozvojové země a země, které se nacházejí v transformačním stádiu ekonomiky. Mezi takové země stále patří i Česká republika. Od roku 1989 se v důsledku několika vývojových faktorů (např. vstup do Schengenu, otevření a následné zrušení státních hranic, možnosti svobody projevu, volného podnikání, politická situace na Balkáně, v zemích bývalého Sovětského svazu a v zemích tzv. třetího světa) na našem území několikanásobně zvýšil počet cizinců. Zároveň tak došlo i k výraznému nárůstu některých druhů kriminality. Na tuto situaci nebyla připravena spolu s dalšími ani česká policie, ani veřejnost. Mezinárodně politická situace se postupem času zklidnila a značná část cizinců z naší země odešla. Část pachatelů z řad cizojazyčného organizovaného zločinu se u nás usadila, trvale žije v naší zemi a v průběhu celých 90. let začala postupně pronikat do domácí scény - státní správy. Současný organizovaný zločin existuje v mnohem sofistikovanější a tedy nebezpečnější formě, než byl organizovaný zločin balkánských a ruských pachatelů z počátku 90. let. V této souvislosti mluvíme především o zločinu domácím, zločinu, který odnikud nepřišel a tedy nikam nemohl odejít. Jeho vývoj souvisí se základními změnami v české společnosti - ekonomice i politice tak, jak se po roce 1989 odehrály. Cílem organizovaného zločinu u nás je získání maximálních zisků a také ekonomického a společenského vlivu za pomoci jakýchkoliv prostředků. Jsou to prostředky méně viditelné, o to však pro společnost nebezpečnější - korupce, diskreditace nepohodlných osob či institucí nebo legalizace výnosů z trestné činnosti prostřednictvím zdánlivě legálního podnikání či investování. Organizovaný zločin ignoruje státy, jejich hranice i zákony a vytváří si uvnitř společnosti své vlastní, paralelní, na státu nezávislé struktury. Přitom organizovanou trestnou činností nelze chápat jako fenomén izolovaný od tzv. běžné kriminality. Obě tyto části jsou velkou měrou vzájemně propojeny.

Vydírání je charakteristická součást kriminality organizovaného zločinu a je jedním ze základních prostředků jeho činnosti a jedním z možných zdrojů zisků. Za organizované vydírání můžeme považovat jakékoliv nucení k něčemu pod pohrůžkou násilí nebo jiné těžké újmy, prováděné ne pouze skupinou pachatelů, ale organizovanou skupinou. Organizovanou

skupinou pachatelů se rozumí sdružení několika osob, v němž je provedena určitá dělba úloh mezi jednotlivými členy sdružení a jehož činnost se v důsledku tohoto vyznačuje plánovitostí a koordinovaností.

Cílem této bakalářské práce je rozbor stávající právní úpravy vybraných trestných činů, především trestného činu vydírání a analýza objasněnosti této trestné činnosti, včetně posouzení dopadů na ekonomiku České republiky.

1 Právní úprava – trestní právo

Trestní právo je odvětvím veřejného práva. Cílem trestního práva je chránit tzv. právní statky zaručené Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod a v konfliktních případech prosadit právo proti bezpráví. Trestní právo určuje, které ze společensky škodlivých činů jsou trestné a stanoví tresty za jejich spáchání a upravuje i ukládání tzv. ochranných opatření.

Trestní právo hmotné chrání práva a oprávněné zájmy společnosti a ústavní zřízení ČR před trestnými činy taxativně vypočtenými v trestněprávních normách a je komplexním a systematickým způsobem v Trestním zákoníku.

Z pohledu trestního práva je třeba rozlišovat:

- **trestní právo hmotné (materiální)** jež stanovuje, co je trestným činem a jaký trest za něj lze udělit a jaké ochranné opatření lze při jeho spáchání uložit za podmínek realizace danými trestním právem procesním,

- **trestní právo procesní (formální)**, které upravuje trestní řízení, procedurální postup trestních orgánů v trestních věcech tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a podle zákona spravedlivě potrestány.

Z hlediska aplikační a legislativní praxe není správné oddělovat hmotně-právní a procesně-právní stránku trestního práva. Trestní sankce by bez trestního práva procesního působily pouze jako kodexy morálních pravidel.

Trestní právo hmotné je uplatňováno prostřednictvím trestního práva procesního, proto i trestněprávní vztahy se uplatňují v rámci **trestně-procesních vztahů**. Základním trestně-procesním vztahem je vztah mezi orgány činnými v trestním řízení a osobou, proti níž se trestní řízení vede. Tento vztah je založen usnesením o zahájení trestního stíhání, tj. obviněním ze spáchání určitého skutku, který má znaky určitého trestného činu, popř. provinění u mladistvých [13].

1.1 Účel a funkce trestního práva hmotného

Základním účelem trestního práva hmotného je ochrana nejdůležitějších právních statků (zájem společnosti, ústavní zřízení ČR, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob) před trestnými činy.

Ochranná funkce je dominantní a umožňuje ochranu společnosti před kriminalitou, doplňuje ochranu poskytovanou normami jiných odvětví a nastupuje tam, kde se ostatní právní prostředky ukážou jako neúčinné. Je tedy prostředkem poslední instance, ultima ratio.

Preventivní funkce spočívá v předcházení a zamezování trestné činnosti. Je rozlišována prevence individuální, zaměřená na konkrétního pachatele, např. výchovná funkce trestu a prevence generální, působící vůči všem ostatním členům společnosti, kteří by se potenciálně mohli stát pachateli trestných činů. Preventivní působení trestního práva má zabezpečit, aby nedocházelo k opětovnému porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem.

Represivní funkce působí individuálně na pachatele trestného činu a jejím účelem je zabránění pachateli v páchání dalších trestných činů a během výkonu trestu působit na pachatele a převychovat ho.

Trestní právo co nejpřesněji vymezuje podmínky trestní odpovědnosti, ukládání trestů, působnosti trestních zákonů, atd., čímž plní funkci regulativní.

1.2 Prameny trestního práva hmotného

Pramenem trestního práva je především zákon jako kvalifikovaná právní norma vydaná orgánem k tomu oprávněným na základě ústavních předpisů.

Základní zásady, na kterých je vybudováno české trestní právo, vyplývají zejména z Ústavního zákona č.1/1993 Sb., Ústava České republiky (Ústava ČR) a Usnesení předsednictva České národní rady č.2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod).

Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit“ (zásada „*nullum crimen sine lege*“, „*nulla poena sine lege*“, srov. čl. 39 Listiny). Podmínky trestní odpovědnosti, tresty a ochranná opatření, jakož i podmínky jejich ukládání musí být stanoveny zákonem a nikoli normou nižší právní síly.

Hlavním pramenem trestního práva je trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, včetně nálezů Ústavního soudu. Pramenem trestního práva jsou však i mezinárodní smlouvy, pokud byly naší republikou ratifikovány a vyhlášeny (např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech). Tyto smlouvy mají přednost před zákonem. Pramenem trestního práva je též zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů. Pramenem nemůže být obyčej, ani rozhodnutí soudu [5].

1.2.1 Ústavní zákony

Ústava ČR je směrem k trestnímu zákoníku ve vztahu *lex specialis* (řeší speciální detaily) v těchto případech [13]:

- Čl. 27, odst. 1,2 o trestněprávní exempci poslanců a senátorů,
- Čl. 62 písm. g, o udílení milostí,
- Čl. 63 písm. j, o právu prezidenta ČR udílet amnestii,
- Čl. 65, o nestíhatelnosti prezidenta republiky
- Čl. 86, o trestněprávní exempci soudců Ústavního soudu,

Listina základních práv a svobod vyjadřuje základní zásady a principy, na kterých je trestní zákoník vystavěn:

- Čl. 6, odst. 3, trest smrti se nepřipouští,
- Čl. 39, Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit
- Čl. 40, odst. 6 o zákazu retroaktivity v neprospěch

1.2.2 Mezinárodní smlouvy

Dle článku 10 Ústavy ČR jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní zákon [7].

Uvedené úmluvy jsou pramenem a jejich význam spočívá v garanci subjektivních práv (zákaz trestu smrti), ale neobsahují skutkové podstaty trestných činů:

- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte

1.2.3 Zákony

Základním pramenem trestního práva hmotného je trestní zákoník č. 40/2009 Sb., systematicky rozdělený obecnou, zvláštní a přechodná a závěrečná ustanovení.

Část obecná obsahuje ustanovení společná všem trestným činům, anebo alespoň určitým skupinám trestných činů. Upravuje zejména vznik a zánik trestní odpovědnosti, ukládání trestů a ochranných opatření. Dále obsahuje ustanovení o působnosti trestních zákonů, o zahlazení odsouzení, zvláštní ustanovení o některých pachatelích a výkladová ustanovení.

Zvláštní část obsahuje znaky jednotlivých trestných činů, ty jsou rozděleny do 13 hlav podle skupinového objektu:

Hlava I. – trestné činy proti životu a zdraví,

Hlava II. – trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství,

Hlava III. – trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti,

Hlava IV. – trestné činy proti rodině a dětem,

Hlava V. – trestné činy proti majetku,

Hlava VI. – trestné činy hospodářské,

Hlava VII. – trestné činy obecně nebezpečné,

Hlava VIII. – trestné činy proti životnímu prostředí,

Hlava IX. – trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci,

Hlava X. – trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných,

Hlava XI. – trestné činy proti branné povinnosti,

Hlava XII. – trestné činy vojenské,

Hlava XIII. – trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy.

Část obecná a zvláštní tvoří nerozlučný celek, ustanovení části obecné se mohou uplatnit jen ve spojení s některým ustanovením zvláštní části a naopak [5].

1.3 Druhy trestných činů

České platné právo zná bipartici trestných činů, od 1. 1. 2010. Rozlišení se děje podle formálního hlediska, tedy podle formy zavinění a podle délky trestu odnětí svobody. Jak je uvedeno v § 14, přečiny a zločiny jsou soudně trestné delikty, trestné činy.

1.3.1 Přečiny

Přečiny definuje trestní zákoník pozitivně jako všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let [6]:

- omezování svobody vyznání § 176,
- útisk § 177,
- padělání nebo pozměnění veřejné listiny § 348,
- vydírání §175 – může být přečinem, zločinem i zvlášť závažným zločinem.

1.3.2 Zločiny

Zločiny jsou vymezeny negativně jako trestné činy, které nejsou přečiny; v kategorii zločinů lze dále rozlišovat jako podkategorii zvlášť závažné zločiny, jimiž jsou úmyslné trestné činy, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let [6]:

- vražda § 140,
- vydírání § 175.

Trestný čin vydírání může být v základní skutkové podstatě přečinem, v další zločinem i zvlášť závažným zločinem, kdy je trestná i příprava.

1.4 Trestný čin vydírání

Vydírání lze v úplně nejširším smyslu chápat jako určitý sociálně patologický jev v jakýchkoli vztazích mezi dvěma a více lidmi, mezi institucemi a lidmi, mezi institucemi navzájem, mezi národnostními skupinami, národy i státy.

Trestný čin vydírání, § 175 Trestního zákoníku, přesné paragrafové znění [6]:

- (1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) Spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny
 - b) Spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami
 - c) Spáchá-li takový čin se zbraní
 - d) Způsobí-li takovým činem značnou škodu,
 - e) Spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností, nebo

- f) Spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
 - a) Způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
 - b) Spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§309), teroristického útoku (§311) nebo teroru (§312), nebo
 - c) Způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.
 - (4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.
 - (5) Příprava je trestná

Základní skutkovou podstatu trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 naplní ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Objektem trestného činu je zde svobodné rozhodování člověka v nejširším slova smyslu. Čin je dokonán násilným jednáním nebo pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy, přičemž není nutné, aby pachatel dosáhl toho, co sledoval. Cíl pachatele však musí být adresován poškozenému, a ten jej musí vnímat.

Násilím je použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. Násilí musí být prostředkem nátlaku na vůli napadeného. Není nutné, aby napadený poškozený kladl odpor, např. když si je vědom fyzické převahy útočnicka nebo útočníků a z obavy před dalším násilím odpor raději vůbec neprojevuje a plně se podrobuje vůli pachatele. Násilí zpravidla směřuje proti vydíranému, lze je však spáchat i proti jiné osobě nebo věci, pokud je prostředkem nátlaku na vůli vydíraného poškozeného.

Pohrůzkou násilí je nejen pohrůžka bezprostředního násilí, nýbrž i pohrůžka násilí, které má být vykonáno až v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. U vydírání stačí pohrůžka násilí nikoliv bezprostředního (dopisem, telefonicky apod.). Osoba, které je vyhrožováno, nemusí být ani přítomna, neboť vyhrožovat lze například telefonem nebo v dopise. Pohrůžka násilí nemusí směřovat přímo proti napadenému, nýbrž i vůči jeho dítěti, blízkému příbuznému apod. Pohrůžka se může týkat i násilí na majetku.

Pohrůzkou jiné těžké újmy je hrozba způsobení majetkové újmy, vážné újmy na cti či dobré pověsti, rozvratu manželství nebo rodinného života apod. Jinou těžkou újmou může být i zahájení trestního stíhání v důsledku oznámení trestného činu, jímž pachatel poškozenému hrozí, a nutí ho tak něco konat, opomenout nebo trpět. Je přitom nerozhodné,

zda se poškozený trestné činnosti, jejímž oznámením se hrozí, dopustil, či nikoliv. Musí jít o jednání neoprávněné a pachatel musí nutit poškozeného, aby něco konal, opomenul nebo trpěl. Ke spáchání vydírání podle § 175 odst. 1 je třeba úmyslné zavinění. Pachatelem může být kdokoliv [6].

2 Vývoj právní úpravy

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník nahradil od 1.1.2010 trestní zákon, který u nás platil od roku 1961 (trestní zákon č. 140/1961 Sb.) a byl mnohokrát novelizován. Starý předpis, trestní zákon z roku 1961, se však bude i nadále používat pro trestné činy spáchané před 1.1.2010. Trestný čin se posuzuje vždy podle práva, které platilo v době jeho spáchání. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla je výše trestní sazby. Pokud je trestní sazba v nové úpravě příznivější než v té, která platila v době spáchání trestného činu, uloží soud odsouzenému trest podle, pro pachatele, příznivější normy.

Nový trestní zákoník je významnou změnou (*rekodifikací*) trestního práva hmotného, v níž se promítá zásadní změna hodnotového systému české společnosti po roce 1989.

Na zásadní otázku, proč nebyl ani po mnoha desítkách novelizací dostatečný trestní zákon č. 140/1961 Sb., ale bylo třeba přijmout nový trestní zákoník, odpovídá důvodová zpráva k vládnímu návrhu nového trestního zákoníku, tj. k zákonu č. 40/2009 Sb. takto: *"Hluboké ekonomické, politické a sociální změny, ke kterým došlo po pádu totalitního režimu koncem roku 1989, postupně významně ovlivnily všechny oblasti života společnosti. Nová kodifikace trestního práva hmotného vychází samozřejmě ze současné trestněprávní materie. Současný trestní kodex je výsledkem četných novelizací, mnohdy reagujících především na aktuální potřeby vyvolané dynamikou kriminality, hlubší zásahy do koncepčního pojetí našeho trestního práva byly provedeny jen okrajově. Výsledkem je trestní zákon, který jen obtížně reaguje na měnící se společenskou realitu, nedostatečně zajišťuje ochranu svobod a práv jednotlivce a jen v omezené míře přispívá ke stabilitě společnosti.*

Nová kodifikace trestního zákoníku je založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti. Kriminální politika, sledující kontrolu a potlačování kriminality, musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe“ [8].

2.1 Zásadní změny oproti zrušenému trestnímu zákonu č. 140/1961, Sb.

Základní změny obsažené v novém trestním zákoníku, tzn. v zákonu č. 40/2009 Sb., oproti dřívějšímu trestnímu zákonu č. 140/1961, Sb., který byl platný a účinný od 1. 1. 1962 a jehož platnost a účinnost skončila 31. 12. 2009 jsou uvedeny v následujících kapitolách [14].

V novele zákona je zohledněna nejen zkušenost, že vydírání je zřejmě v současných podmínkách častějším jevem, ale hlavně je zdůrazněno, že se na něm častěji podílí organizované skupiny. Zároveň je zde zvlášť zdůrazněna ochrana svědků a pracovníků specializovaných služeb: znalců, tlumočnicků - což se opět týká i vyšetřování organizovaného zločinu.

2.1.1 Obecná část

V obecné části trestního zákoníku jsou v § 1 až § 139 upraveny základy trestní odpovědnosti, trestní sankce (tresty a ochranná opatření), stejně jako další ustanovení, bez nichž nelze uplatňovat skutkové podstaty trestných činů, které jsou obsažené ve zvláštní části trestního zákoníku. Všechny obecné znaky trestného činu jsou uvedené v obecné části trestního zákoníku (společenská škodlivost činu, věk pachatele a jeho přičetnost, účastenství na trestném činu atd.). Skutkové podstaty trestných činů jsou pak v § 140 až § 418 trestního zákoníku.

Obžalovaný může být soudem uznán vinným trestným činem a lze mu za něj uložit trestněprávní sankci jedině na základě zákona. Nový je § 1 trestního zákoníku, dle něhož "čin je trestný, jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán." Podle § 110 se trestním zákonem rozumí trestní zákoník č. 40/2009 Sb. a podle povahy věci i zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb.

Podle § 2 odst. 1 *"nový trestní zákon má zpětnou působnost pouze tehdy, jestliže jeho použití je pro pachatele příznivější"*. Pouze nový, pro pachatele příznivější zákon, působí zpětně.

2.1.2 Retroaktivita

Zakázána je zpětná působnost přísnějšího zákona (zákaz retroaktivity přísnějšího zákona), nepřípustné je i používání analogie k rozšiřování podmínek trestní odpovědnosti a při stanovení a ukládání trestů a ochranných opatření.

Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) vychází z individuální trestní odpovědnost fyzických osob, které jsou odpovědné jen za vlastní jednání, tedy je vyloučena kolektivní odpovědnost. Trestní odpovědnost je založena na zavinění a ukládání a výkon sankcí vyjadřuje přiměřenost trestání ve vztahu k závažnosti trestného činu a osobě pachatele.

Pachateli lze podle § 3 trestního zákoníku uložit vždy pouze takový druh trestu, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o trestném činu rozhoduje. Také o ochranném opatření se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se rozhoduje o ochranném opatření.

2.1.3 Příprava a její trestnost

Příprava k trestnému činu je jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu. O přípravu k trestnému činu jde v případě, že to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu (§ 20 odst. 1 trestního zákoníku).

Trestnost přípravy je od 1. 1. 2010 možná jen u zvláště závažných zločinů, tedy úmyslných trestných činů, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let, a to pouze v případech uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku. Příprava je trestná podle trestní sazby stanovené na zvláště závažný zločin, k němuž směřovala, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného (§ 20 odst. 2 trestního zákoníku).

2.1.4 Znění § 175 Vydírání

Tento § doznal zásadní změny rozšířením o odstavce 5, trestnost přípravy. Odstavec 2, písm. f) je doplněn o slovní spojení skutečnou nebo domnělou rasu a skutečně nebo domněle bez vyznání. Dále rozšířením odstavce 3. o písmena a) Způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví a písmeno b) Spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§309), teroristického útoku (§311) nebo teroru (§312). Poslední změnou tohoto § je změna sazby trestu, uvedená v odstavci 4 a to z původních deset až patnáct, na osm až šestnáct let odnětí svobody.

3 Organizovaný zločin

Organizovaným zločinem rozumíme skupinovou, záměrnou a opakující se trestnou činnost, vyznačující se vysokým stupněm organizovanosti, značným bohatstvím, dělbou úkolů, disciplínou, konspirací, špičkovým technickým vybavením, mezinárodním propojením, dokonalými informacemi a snahou o pronikání do oficiálních společenských struktur. Hlavním cílem skupiny organizovaného zločinu je dosahování maximálních zisků při nejvyšším možném zajištění bezpečnosti a beztrestnosti [1].

Organizovaná kriminalita se může realizovat v celé řadě činností. Obecně je lze shrnout do následujících skupin:

- trestné činy obecně nebezpečné (např. výroba a distribuce drog, mezinárodní obchod se zbraněmi, vývoz a dovoz nebezpečných odpadů),
- hospodářská kriminalita (např. praní špinavých peněz, padělání a pozměňování peněz, daňové podvody),
- majetková kriminalita (např. krádeže vozidel, uměleckých předmětů, loupeže, padělání starožitností, počítačová kriminalita),
- paralyzování kontrolních mechanismů společnosti (např. podplácení, korupce, kompromitování, potlačování důkazů, zastrasování),
- trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (sem patří např. vydírání a vybírání poplatků za ochranu, vymáhání dluhů na objednávku, či související s prostitucí a obchodováním se ženami),
- násilí a vraždy [1].

3.1 Historie a příčiny vzniku organizovaného zločinu

Organizovaný zločin, tak jak je znám v dnešní podobě, nevznikl ze dne na den. Jeho počátky jsou historicky kladeny do dob před našim letopočtem. Nebyly to však takové organizované skupiny, jaké jsou známy ze současné doby. Jejich struktura, hierarchie a v neposlední řadě i jejich cíle se postupně měnily a vyvíjely. Také příčiny jejich vzniku nebyly vždy totožné. Určitě by se i tehdy našel bezpočet náhodně, více či méně organizovaných skupin, jejichž důvod vzniku a cíl byl přímo zisk z loupeží, přepadávání, vraždy, únosy apod. Má-li se však hovořit o organizovaném zločinu, je třeba se držet určitých

kritérií, které tento pojem ohraničují a které jsou mu vlastní. Proto je potřeba držet se vývoje tohoto fenoménu tak, jak je vnímán historicky z pohledu dnešní doby.

Pokud se hledí do minulosti, za nejstarší a nejdéle působící zločinecké organizace je potřeba označit bezesporu ty čínské. Předcházela jim tajná společenství, která vznikala za vlády dynastie Han (206 př.n.l. – 220 n.l.). Cílem jejich vzniku a působení nebylo páchat trestnou činnost. Cílem bylo se chránit před absolutní a krutou mocí vládnoucí vrstvy, která nepřipouštěla jakýkoliv odpor, neposlušnost, kdy každý protest byl považován za zločinný a byl okamžitě přísně trestán. Jediná obrana tedy byla možná pouze prostřednictvím tajných spolků. *„Do této doby se také váže počátek čínských triád, kdy jednou z naznačených tajných společenství vystupujícím proti moci vládnoucí dynastie a jejím úředníkům byla Společnost tří v jednom (Sanhe – Hui), která byla později nazývána jako Trojspolek a později Triáda. Ve svém znaku měla trojúhelník vyjadřující základní čínské síly : nebe, zemi a člověka“* [3].

Mnoho spolků bylo založeno na rodové tradici. Cílem těchto spolků – rodových tajných společenství, jak již bylo uvedeno, byl boj proti moci vládnoucí dynastii. Nebylo vůbec lehké stát se členem takovéto organizace. Každý nový uchazeč musel bezpodmínečně splnit určitá kritéria a projít stanoveným rituálem. Ten obsahoval splnění více než tří desítek úkolů a byl zakončený krevní přísahou. Zde se nalézají shodné základní znaky, které jsou v současné době vztahovány k organizovanému zločinu. Postupem doby, tak jak se moc tajných společenství upevňovala, začaly jednotlivé spolky odkloňovat svoji aktivitu i mimo rámec původních cílů. Jejich zaměření se začalo orientovat na trestnou činnost, spojenou s honbou za ziskem, získání vlivu a moci v širokém spektru společnosti. Struktura jejich zájmu se v mnohém začala podobat současnému zaměření organizovaných skupin pachatelů a zločineckých společenství.

Jako další zem, která je spojována s historickým vývojem organizovaného zločinu, je Japonsko a označení s touto zemí spojené - yakuza. Důvodem vzniku této organizace na začátku 17. století nebylo zaměření zločineckým směrem, ale směrem k ochraně měst proti banditům. Jednalo se vesměs o seskupení, zformované z původních válečnických samurajů, jejichž výjimečné postavení ve společnosti ztrácelo se změnou společenského systému význam. Samotný název yakuza vznikl z karetní hry zvané hanafunda, kde nejhoršími kartami byly osmička (japonsky „ya“), desítka (ku) a trojka (za). Označením yakuza se nejdříve nazývali hráči, kteří v této karetní hře prohráli, v pozdější době všichni hráči a nakonec

označení převzala celá organizace. Tak jako v Číně se postupem doby celá organizace vyvíjela a jejich zaměření se začalo přeorientoávat do zločinecké podoby, v jaké je známa v dnešní době.

„Skupiny yakuza jsou organizovány jako rodiny. Hlava rodiny je oyabun (otec a vládce současně), který od své rodinné organizace, od svého zástupce a všech členů až po učedníky očekává bezpodmínečnou loajalitu. Novicové jsou během učební doby kontrolováni a jsou-li shledáni důvěryhodnými, jsou přijati za fiktivní syny (kobun) a skládají krevní přísahu: „Následuji tě, otče, ohněm a krví, i když moji vlastní rodiče budou hladovět nebo mne to bude stát život“. Život organizace určovala tato pravidla: 1. Nedotýkat se manželky jiného člena. 2. Neprozradit tajemství organizace policii. 3. Chránit do krajnosti loajalitu vůči organizaci a spojení oyabun – kobun. Nejtěžším trestem za porušení pravidel je smrt. Nižším trestem bylo odříznutí jednoho článku na prstu ruky. Poznávacím znamením skupiny yakuza byl rituál Pozdravuj jingi, tetování celého těla, a ten přetrvává dodnes“ [4].

Ve výčtu zločineckých organizací nelze pominout italskou Camoru. Počátkem 19. století vzniklo seskupení osob jako organizace ve věznicích, které chránilo své členy - ostatní vězně před utlačováním ze strany dozorců, před jejich brutalitou. Po svém propuštění bývalí vězňové setrvali ve své organizovanosti a zaměřovali se zejména na páchání pouliční kriminality, výjimkou však nebyly ani únosy a vraždy. Již tehdy byla část zisku z trestné činnosti povinně předávána zpět do organizace a to na její ochranu a rozvoj. Nově přijímaní členové, tak jako bylo zvykem v čínských triádách a japonské yakuze, byli po určité dobu podrobováni různým zkouškám zakončeným rituálem, kde musel uchazeč prokázat odvahu, zručnost a nebojácnost. Často tyto vlastnosti musel prokazovat právě vraždou. Ctila se věrnost, oddanost a hlavně mlčenlivost (omerta). Ta se však nevztahovala pouze na členy Camory, ale postupně byla vyžadována po všech, kdo by mohl proti členům této organizace vypovídat. Jakékoliv porušení tohoto pravidla bylo bez milosti trestáno smrtí. Do tohoto období by se dal zařadit i vznik slova MAFIA, což byla zkratka volebního hesla **M**orte **a**lla **F**racia, **I**talia **a**vela (Smrt Francii, oddech Itálii), používaného italským jihem proti nadvládě bourbonské královské říše. Zkratka slova Mafia, podle počátečních písmen slov uvedeného hesla, vyjadřovala v palermském dialektu sebevědomí, jistotu a hrdost. Postupně tato zkratka přešla do oficiální úřední řeči a to pro označení určitého trestního jednání a později i jako označení konkrétního typu zločinců. Na přelomu 19. a 20. století, tak jak se protizákonná činnost „Mafie“ rozrůstala, se její zájmy začaly obracet i na ovládnutí celých regionů a oblastí, její členové pronikali stále hlouběji do vládnoucích složek s cílem vytvořit

si nezávislost na státní moci a nad zákony. V průběhu 20. století se italská Mafie zformovala do velmi silné organizace, zastoupené několika rodinami, které si rozdělily svá pole působnosti jak v domácím, tak i v mezinárodním měřítku organizovaného zločinu.

„Pojmem mezi zločineckými organizacemi je stále Cosa Nostra. Jde o zločineckou organizaci, která vznikla v USA a jejichž základnu tvoří řada příslušníků zločineckých organizací – Mafií z Itálie, kde první světová válka přivedla italské mafie k výraznému oslabení a některé téměř k zániku. Část těchto členů po porážce fašismu v Itálii se vrátila zpět do vlasti a zde znovu obnovili mafiánské organizace. Dvacátá léta tohoto století se také označují za zlatý věk zločineckých syndikátů, které začaly vznikat jako houby po dešti, nejenom v typických zemích organizovaného zločinu, ale i v jiných zemích, např. v Rusku, Ukrajině, Korei, Vietnamu a v dalších zemích. Rozhodující pozice ve světě však stále zastávají zločinecké organizace Číny, Japonska, Itálie a USA. Obecně lze uzavřít, že prvotní cíle vznikajících organizací, spolků až na výjimky nebyly zločinné. Organizované spolky byly budovány ve většině případů za účelem ochrany sociálního postavení určité skupiny lidí. Vznikaly jako národně osvobozovací nebo politická seskupení. Kriminální podtext těchto spolků a získávání cejchu zločineckých organizací získaly vývojem a změnou své členské základny, nebo poté, co zanikly původní důvody jejich vznik.“[3].

3.2 Historie a příčiny vzniku organizovaného zločinu v České republice

Popsat organizovaný zločin v celé historii českého státu je z hlediska dostupnosti literatury velmi komplikovaná věc. Autoři, zabývající se touto tematikou, popisují vesměs tuto formu trestné činnosti od dvacátých let 20. století, avšak spíše z pohledu Československa jako cílové, případně tranzitní země distribuce „zboží“ organizovanými skupinami pachatelů, působícími v okolních evropských státech. Tyto skupiny na našem území hledaly odbytiště zejména v oblasti pašovaného nedostatkového zboží či takového zboží přes naše území provážely do dalších států. Naopak do zahraničí byly nelegálně pašovány kradené umělecké a starožitné předměty, o které byl a do současnosti stále je nebývalý zájem. Touto formou trestné činnosti se zabývaly skupiny pachatelů, o kterých by se mohlo prohlásit, že měly obdobnou formu (více osob, struktura, šéf ...), srovnatelnou s dnešní dobou. Zcela určitě by se v historických dokumentech našlo několik takovýchto skupin, páchajících organizovanou trestnou činností (nejen zaměřenou na krádeže starožitných a uměleckých předmětů), avšak z hlediska statistického vyjádření jejich protizákonné činnosti, jejich počtu, doby působení, místa působení, jejich velikosti a dalších ukazatelů, podle kterých by se dala jejich činnost

obsáhleji popsat, nelze do takovýchto podrobností s ohledem na zaměření této práce zacházet. Toto by zcela určitě vyžadovalo samostatné téma, které by bylo jistě z pohledu vývoje organizovaného zločinu v českých zemích velmi zajímavé.

Z hlediska dnešní doby by mohly, jak z pohledu obyčejného občana, tak z pohledů historiků, badatelů i teoretiků práva existovat různé názory na organizovaný zločin v České republice, na příčiny jeho vzniku a jeho vývoj až do současnosti. Mladší generace, vyrůstající v novodobé historii, po roce 1989, pro kterou jsou slovní spojení „členové organizované skupiny pachatelů, členové zločinného spolčení“ a podobné výrazy týkající se tohoto fenoménu obecně známé, by mohla tvrdit, že organizovaný zločin tu byl vždy. Vždyť to od malička vidí všude kolem sebe, a ač je to negativní součástí společnosti, je to tady a muselo to tady být již dříve. Nemohlo to přece jen tak přijít, jen se změnou režimu. Tato generace ve svém dospívání poznávala svět se všemi svými klady i zápory a byla ovlivněna přílivem zejména západního stylu života, kde organizovaný zločin byl po dlouhá desetiletí a někde i celá staletí zcela běžnou součástí života tamní společnosti. Starší generace, vyrůstající v éře socialismu, naopak musí tvrdit, že organizovaný zločin musel do naší společnosti vniknout až s otevřením České republiky světu. Vždyť přeci o něčem takovém před rokem 1989 nic neslyšeli. Takovéto názory sdílejí i některé vědecké výzkumy a teorie. Opak je však pravdou. Organizovaný zločin v České republice před rokem 1989 byl. Akorát se mu tak oficiálně neříkalo a pokud již některé skupiny pachatelů z hlediska dnešní doby naplnily znaky organizovanosti, v trestním právu se tento pojem omezil na slovní spojení „organizovaná skupina“, případně „spolčení“. Spáchání trestného činu, případně několika trestných činů organizovanou skupinou pachatelů pak bylo soudem přísněji trestáno, neboť organizovanost byla kvalifikována jako přitěžující okolnost při výměře trestu.

„V podmínkách totalitního státu byly „klasické“ aktivity organizovaného zločinu jako obchod s drogami, zbraněmi, prostituce, vydírání, nájemné vraždy aj. omezeny na minimum, resp. zůstávaly doménou běžné kriminality. O to výraznější byla činnost více či méně organizovaných skupin v ekonomické oblasti – importu a distribuci nedostatkového zboží, nezákonně směně valut, exportu uměleckých předmětů, krádeží a prodeje zboží aj. Zejména koncem 80. let, kdy ideologická a hospodářská krize komunismu vrcholila, dochází v ČSSR k rozvoji paralelní šedé ekonomiky, která supluje neschopnost státu zajistit svým občanům dostačující přísun zboží a životních potřeb. Formují se rozsáhlé korupční sítě zasahující hluboko do sfér státního hospodářství a byrokracie. Jejich členové jsou ochotni pracovat pro kohokoliv, kdo disponuje dostatečným množstvím peněz. V české společnosti se objevuje nová

vrstva „socialistických zbohatlíků“ – šedých podnikatelů a osob těžících ze svého postavení ve státním aparátu a stranické nomenklatuře. Tito lidé pokračují ve spolupráci i po roce 1989 – a to často i za hranicí zákona“ [2].

Přelomovým obdobím pro rozvoj organizovaného zločinu v České republice jsou bezesporu 90. léta minulého století. Změnou uspořádání společnosti společně s otevřením našich hranic okolnímu, zejména západnímu světu, se vyskytla velká příležitost pro mezinárodní organizovaný zločin proniknout na nové, z pohledu strategického umístění naší republiky velmi lukrativní území. Otevřenost naší republiky umožnila velký migrační příliv nejen osob, hledajících zde politický azyl, ale i osob z chudších částí Evropy i Asie, hledajících práci. Zejména s druhou skupinou osob na naše území pronikají jejich „ochránci“ ze stejných zemí, kteří následně kořistí z jejich pracovních výdělků. Toto se týká ve většině případů osob ze zemí bývalého sovětského bloku, zejména z Ukrajiny.

Restrukturalizace, která se uskutečnila v České republice v průběhu 90. let XX. století zejména formou privatizace a restituce vlastnických vztahů, se stala příležitostí pro aktivity organizovaného zločinu v této oblasti. Proběhla řada pochybných konkursů, „tunelování“ podniků a bank, podvodných výběrových řízení spojených s korupcí. Byla rovněž zaznamenána existence (a nezřídka i likvidace) tzv. „bílých koní“. V České republice se začaly etablovat skupiny organizovaného zločinu z oblasti bývalého Svazu sovětských socialistických republik (zejména ruského, ukrajinského, arménského, gruzínského, čečenského a dagestánského původu), balkánských států (především albánského, bulharského a rumunského původu) a z Asie (zejména vietnamského a čínského původu) [12].

Podle odhadů kontrolovaly mezinárodní zločinecké organizace na počátku devadesátých let více než 75% organizované kriminální činnosti na celém našem území. Pro páchání své trestné činnosti začaly běžně využívat i občany České republiky. Z počátku jako obyčejné „pěšáky“ pro přechovávání různého zboží, jako řidiče, tupaře s místní znalostí. Později je začaly více využívat pro v rámci své činnosti a jak se jejich oblast zájmů rozšiřovala, působilo v jejich řadách stále větší množství českých občanů.

„V roce 1993 již Češi tvořili zhruba polovinu všech příslušníků skupin organizovaného zločinu (ve většině případů zaujímali nižší pozice v jejich hierarchické struktuře). V následujících třech letech český fenomén dále rostl. V letech 1997 – 1998 byl opět poněkud zatlačen do pozadí zahraničním fenoménem“ [2]

K hlavním prioritám rozvíjejícího se organizovaného zločinu na území České republiky náleželo vše, na čem se dalo vydělat. Mezi nejlukrativnější zájmy těchto skupin patřila především výroba, pašování a distribuce drog, organizování nelegální migrace, v některých případech spojené s obchodem s lidmi, vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“ (racketeering), různé daňové podvody, organizování prostituce nejen v příhraničních oblastech, ale i ve vnitrozemí, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami, bankovní podvody, praní špinavých peněz, loupeže, organizované krádeže automobilů. Typickým ukazatelem vývoje bylo postupné prolínání násilné trestné činnosti se závažnou hospodářskou trestnou činností. Velmi nebezpečným jevem se ukázala být korupce, zasahující ve stále větším měřítku sféru orgánů státní správy. Infiltrace organizovaného zločinu do tohoto sektoru společnosti byla a je nejen prioritou skupin působících za hranicemi zákona v ekonomické oblasti. Zahrnuje zejména ovlivňování průběhu vyšetřování, týkající se těchto skupin, získávání informací o připravovaných akcích policistů i celních orgánů, ovlivňování rozhodování státních zastupitelství, ale i samotných soudů. K dosažení těchto cílů je využíváno zejména „prodejnosti“ státních úředníků formou úplatků, pozorností, protislužeb, ale i vyhrožování, vydírání a zastrasování. Všechny tyto činnosti se víceméně od počátku 90. let rozvíjely a přizpůsobovaly se vývoji naší společnosti.

4 Vydírání

Vydírání je charakteristická součást kriminality organizovaného zločinu a je jedním ze základních prostředků jeho činnosti a jedním z možných zdrojů zisků. Za organizované vydírání lze považovat jakékoliv nucení k něčemu pod pohrůžkou násilí nebo jiné těžké újmy prováděné ne pouze skupinou pachatelů, ale organizovanou skupinou. Organizovanou skupinou pachatelů se rozumí „sdružení několika osob, v němž je provedena určitá dělba úloh mezi jednotlivými členy sdružení a jehož činnost se v důsledku tohoto vyznačuje plánovitostí a koordinovaností.

4.1 Vydírání - formy

Organizované vydírání je např. ve Spojených státech amerických chápáno velice široce. Zákon USA, tzv. RICO, o boji proti organizovanému zločinu, zahrnuje pod organizované vyděračství činnost související s vraždou, únosem, hazardními hrami, žhářstvím, loupeží, úplatkářstvím, vymáháním, obchodováním s narkotiky nebo jinými nebezpečným drogami atd. Takovéto široké pojetí je pochopitelně formulováno tak, aby zákon postihl vše, co lze jako organizované vydírání chápat a zejména trestat. Neřeší však podstatu organizovaného vydírání, ale spíše rozsah jeho působnosti [1].

4.1.1 Racketeering

Vydírání je průvodní jev organizovaného zločinu zaměřený na podnikatele, majitele restaurací a nočních podniků. Má různé formy, jako je vymáhání poplatků za ochranu tzv. „*racketeering*“, zneužití podnikatelů k hospodářské a finanční trestné činnosti, kdy se jedná o případy vynuceného odebrání zboží vlastní firmou bez uhrazení faktur. První zprávy o racketeeringu v ČR pochází z 90. let dvacátého století a týkají se nejčastěji ruskojazyčných, jugoslávských a východoasijských skupin.

„Racketeering“ tj. trestná činnost spočívající ve vybírání poplatků za tzv. ochranu od poškozených za použití nebo pod hrozbou násilí. Touto trestnou činností se zabývají dobře vnitřně organizované skupiny pachatelů s hierarchickou strukturou, prvky konspirace, přísnou disciplínou, mlčenlivostí a sankcemi za zradu. Prioritním cílem těchto skupin je dosahování maximálního zisku následná legalizace a pronikání do společenských struktur za účelem ovlivnění politického a hospodářského života v zemi. Zisky jsou do značné míry

spotřebovány a do určité míry jsou investovány v hospodářské sféře anebo použity k zajištění bezpečnosti či v boji s konkurencí.

4.1.2 Vydírání státu

V posledním období došlo k rozvoji sofistikovanějších forem této činnosti s tendencí zakládat organizované zločinecké skupiny ne na národnostním principu, ale nadnárodním. Velmi vysoký stupeň společenské nebezpečnosti při páchání zmiňované trestné činnosti spočívá především ve faktu, že zisky jsou následně legalizovány, což se děje především nákupem lukrativních nemovitostí, který je zprostředkován zcela seriózně podnikajícími firmami a jejich prostřednictvím následně dochází k ovlivňování fungování samosprávy a státní správy na určitém teritoriu.

Novou formu vysoce společensky nebezpečné trestné činnosti, která se rozvíjí především v posledních letech je vydírání státu pod pohrůzkou kontaminace potravin, vodních zdrojů atd. Způsob provedení spočívá v pohrůzce kontaminace potravin, vodních zdrojů atd. životu nebezpečnými látkami v případě nesplnění požadavků. Specifická pro tuto trestnou činnost je především skutečnost, že hlavním motivem pachatelů je snaha o získání co největších finančních prostředků bez ohledu na následky. Nebezpečnost spočívá především v bezohlednosti pachatelů, kteří jsou ochotni a připraveni vydat v nebezpečí ublížení na zdraví či dokonce smrti velké množství obyvatelstva. Dále je ze strany pachatelů vyvíjen na poškozené nátlak ve formě možného zveřejnění informací o kontaminaci v případě nesplnění požadavků prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Samozřejmě, že tato skutečnost vyvolává paniku ve společnosti a způsobuje značné ekonomické a celospolečenské škody, což může mít za důsledek ohrožení stability podnikatelského prostředí pro velké investory [12].

4.1.3 Zastrásování, vyhrožování

Další formou vydírání může být vymáhání dlužných částek a vydírání zdiskreditovaných osob, a to cestou zastrašování, vyhrožování násilí proti rodině, únosů a vraždami na objednávku. V neposlední řadě se jedná o formu vyřizování účtů mezi jednotlivými zločineckými uskupeními při soupeření o sféru vlivu na určitém teritoriu.

4.1.4 Vydírání v České republice

Organizované vydírání se v současnosti v České republice zaměřuje zejména na následující oblasti:

- vymáhání dluhů,
- takzvané „výpalné“ (racketeering), vybírání poplatků za „ochranu“,
- skupování dluhů,
- obchod se zbraněmi,
- vymáhání žádoucího jednání,
- z jiných důvodů [1].

4.2 Oběti vydírání

Organizovaný zločin při páčání trestného činu vydírání používá specifické prostředky a postupy, a to se zaměřením vůči komu je násilný charakter činnosti směřován.

Vůči obětem, tj. vydíraným, jsou při neplnění uložené povinnosti nejprve užity výhrůžky. Vydíraný je upozorňován, co by mohlo následovat. Zejména je vyhrožováno fyzickým násilím a často i členům jeho rodiny. Dále je vyhrožováno poškozováním majetku či osobní pověsti nebo pověsti firmy. Pokud poškozovaný dále odolává, jsou použity nejprve formy psychického nátlaku, jako je zaslání zlomené tužky nebo se objevují anonymní telefonáty. Může dojít i k přepadení „neznámým“ pachatelem, po němž skupina znovu nabídne „potřebnou ochranu“.

Podobným způsobem jako proti obětem vydírání, postupují vyděračské skupiny i vůči svědkům. I na ně je prováděn psychický nátlak. Je jim vyhrožováno újmou na zdraví a smrtí. Zároveň probíhají pokusy o podplácení. Kromě toho jsou podpláceni falešní svědci, jejichž úkolem je vystoupit při soudním projednávání se lživými informacemi ve prospěch zločinců nebo v neprospěch oběti.

Vyhrožování a zastrašování je používáno i vůči orgánům ochrany práva. Objevily se i pohrůžky únosem někoho z rodiny. Často jsou používána různá smyšlená obvinění, stížnosti a anonymní oznámení. Objevují se rovněž pokusy o korupci.

V současné době je tento způsob uplatňován velmi často vůči pracovníkům státní správy převažují pokusy o uplácení. Odmítne-li takto oslovený pracovník úplatek, přechází skupina organizovaného zločinu k výhrůžkám fyzickým násilím, ohrožením majetku, pověsti atd [1].

Z hlediska bezpečnostních rizik byl v poslední době indikován především velmi nebezpečný fenomén spočívající ve využití korupce v propojení s orgány státní správy, důsledkem čehož jsou zaznamenávány tendence zasahovat a ovlivňovat průběh vyšetřování jednotlivých případů ze strany těchto orgánů. Právě tento fenomén, bez ohledu na druh či oblast trestné činnosti je prvkem, který může ohrožovat bezpečnostní situaci státu a je rozhodně trendem, ve kterém budou struktury organizovaného zločinu, zejména pro jeho efektivitu pokračovat a podporovat jeho vývoj. Dalším rizikem je nekontrolovatelný pohyb cizinců, kteří se na našem území pohybují již od doby před zavedením vízové povinnosti. Neméně závažným rizikem je skutečnost, že stále častěji dochází k zapojení dosud bezúhonných osob do jednotlivých organizačních struktur zločineckých uskupení. Motivací pro tyto osoby je především touha po rychlém a snadném zisku [12] .

4.3 Prostředky a postupy organizovaného zločinu při vydírání

Vůči obětem, tj. vydíraným, jsou při neplnění uložené povinnosti nejprve užity výhrůžky. Vydíraný je upozorňován, co by mohlo následovat. Zejména je vyhrožováno fyzickým násilím a často i členům jeho rodiny. Dále je vyhrožováno poškozováním majetku či osobní pověsti nebo pověsti firmy. Pokud poškozovaný dále odolává, jsou použity nejprve formy psychického nátlaku (je mu zaslána zlomená tužka, plavky, objevují se anonymní telefonáty.) Může dojít i k přepadení “neznámým“ pachatelem, po němž skupina znovu nabídne “ochranu“ (vždyť se ukazuje, že ji potřebuje). Pokud nestačí ani tyto metody, následují ty nejkrutější postupy.

Podobným způsobem jako proti obětem vydírání, postupují vyděračské skupiny i vůči svědkům. I na ně je prováděn psychický nátlak. Je jim vyhrožováno újmou na zdraví a smrtí. Zároveň probíhají pokusy o podplácení. Kromě toho jsou podpláceni falešní svědci, jejichž úkolem je vystoupit při soudním projednávání se lživými informacemi ve prospěch zločinců nebo v neprospěch oběti.

Vyhrožování a zavražďování je používáno i vůči orgánům ochrany práva. Objevují se i pohrůžky únosem někoho z rodiny. Často jsou používána různá smyšlená obvinění, stížnosti a anonymní oznámení. Vyskytují se rovněž pokusy o korupci.

Vůči pracovníkům státní správy převažují pokusy o uplácení. Odmítne-li takto oslovený pracovník úplatek, přechází skupina organizovaného zločinu k výhrůžkám fyzickým násilím, ohrožením majetku, pověsti atd.[1].

Formy, které jsou pachateli ve vztahu k obětem trestného činu vydírání používány:

- žádost,
- pohrůžka,
- vyhrůžka použití fyzického násilí,
- použití fyzického násilí

a jsou formulovány tzv:

- tváří v tvář,
- prostřednictvím zprostředkovatele,
- písemně (e-milem),
- telefonicky.

4.3.1 Bezpečnostní (vymáhací) agentury

Tímto jsou myšleny vymáhací agentury schované pod lesklým nápisem na vývěsní tabuli v mosazném provedení někde na domě, či pouze na zvonku pronajatého bytu s honosným názvem: XY s.r.o., „Nebankovní operace, oddlužení Vaší firmy“ apod.

Soukromé bezpečnostní agentury se v Čechách začaly rozvíjet po roce 1989. V té době jejich nabídka obsahovala služby od ochrany osob a majetku, přes ostrahu budov a provozů, až převoz peněz aj. Tento trh byl ale z větší části ovládnut zahraničními bezpečnostními agenturami, případně domácími se zahraniční účastí - kapitálem. Po nasycení trhu, zejména velké agentury, začaly svými kvalitními službami a přístupem ty menší připravovat o klienty. Některé z nich se začaly uchylovat k praktikám způsobu podnikání, které i když nebyly ještě za hranicí zákona, tak již stály zcela určitě na jeho hraně. Dle hesla, které v nezměněné podobě přetrvává i v dnešní době: „*Co není zakázané, je povolené, a tudíž právně čisté a nenapadnutelné*“.

Jedná se o bezpečnostní agentury, ať již plně legální, pololegální, či úplně bez jakéhokoli právního podkladu, kde se dá již spíše hovořit o organizované skupině, jež nezřídka přechází od verbálního násilí k násilí fyzickému.

Tyto bezpečnostní agentury mohou mít podobu bezvadně fungující skupiny, se zřetelnou dělbou práce, obdobně jako u typické organizované skupiny.

Šéfové skupin - majitelé bezpečnostních agentur, dle informací nejmenovaného kriminalisty Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje, mají často vysokoškolské vzdělání, zkušenosti a praxi získanou v některých případech i v řadách policie. Většinou podnikají v legální oblasti. Jejich věk bývá mezi 40-50 lety.

Řadoví členové - zaměstnanci bezpečnostních agentur jsou v naprosté většině muži, věk do 30 let, nejčastěji mezi 25-30 roky. Zpravidla nemají vyšší vzdělání než středoškolské. Téměř vždy se jedná o aktivní nebo bývalé sportovce (box, karate, zápas, kulturistika), původem ze středních vrstev, ne nutně s kriminální minulostí. Vymahač je většinou velmi dobře finančně situován, vysoko nad průměrnými příjmy a je fyzicky zdatný.

4.4 Organizovaná skupina

Skupin, páchajících organizovanou trestnou činnost, jak ryze českých, tak zejména cizojazyčných, působilo a v současné době působí na celém našem území celá řada. Byly a jsou méně či více organizované, s různým počtem členů, s různou strukturou, s různým zázemím, s různými cílovými zájmy, ale pro všechny platí jediný cíl :

- rozsáhlé porušování zákonů a snaha využít stávající legislativní rámec pro své záměry,
- dosažení maximálního zisku při vynaložení minimálních nákladů, a to zisku nejen materiálního, ale například i ve formě společenského a politického vlivu.

„Z toho vychází i pojem organizovaného zločinu, i když význam tohoto termínu není přesně vymezen, ani u nás, ani ve světě. Různé bezpečnostní systémy se v chápání, co je a co není organizovaný zločin, liší. Souvisí to z rozličným kulturním a sociálním prostředím, v němž se organizovaný zločin zrodil a rozvíjel, s odlišnými ideologickými koncepcemi bezpečnostních složek různých zemí apod. jedna z řady definic říká : „jde o nezákonnou činnost více než dvou osob, konanou systematicky po delší dobu, zaměřenou na získání finančního prospěchu a využívající k tomu násilně získaného vlivu v prostředcích obchodu, průmyslu, médií, politických a soudních kruhů“. Pracovníci Interpolu se na mezinárodním sympoziu o organizovaném zločinu v St. Cloudu v květnu 1988 shodli na následující definici: „Libovolná skupina s korporační strukturou, jejímž předním cílem je získat peníze nezákonnou činností a jež ke svému přežití často používá zstrašovací a korupční metody“. Mezinárodní úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu přijala tato charakteristika : „Skupina organizovaného zločinu znamená strukturovanou skupinu tří a více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů či trestních činů stanovených v souladu s Úmluvou (OSN) za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu.“ Evropská unie používá při odlišení organizovaného zločinu následující identifikační znaky :

- 1) Spolupráce více než dvou osob.

- 2) *Podezřelí ze spáchání závažné trestné činnosti.*
- 3) *Činnost zaměřená na honbu za ziskem*
- 4) *V organizaci má každý své konkrétní a speciální úkoly.*
- 5) *Činnost je dlouhodobá.*
- 6) *Uvnitř organizace panuje určitá forma kázně a kontroly.*
- 7) *Páchání trestné činnosti na mezinárodní úrovni.*
- 8) *Používání násilí a jiných nátlakových prostředků.*
- 9) *Využívání stávajících hospodářských a obchodních struktur ve svůj prospěch.*
- 10) *Napojení organizace na procesy praní peněz.*
- 11) *Ovlivňování politiky, médií, veřejné správy, soudních orgánů nebo ekonomiky.*

Jsou-li pozitivně identifikovány první tři znaky a alespoň tři další z uvedeného soupisu, jedná se o organizovaný zločin“ [2].

Organizovaná skupina pachatelů tak, jak je výše popsána, nevyžaduje trvalejší charakter a organizační strukturu, úplně dostačuje vytvoření skupiny pro spáchání pouze jednoho (závažného) trestného činu. Vztahy uvnitř skupiny nejsou tvořeny hierarchisticky. Pokud určitá struktura existuje, je spíše volnějšiho charakteru a nevyžaduje se ani, aby skupinu tvořili stálí členové. Stává se, že do takové skupiny „přistoupí“ další osoba, či osoby, kteří se pak účastní jedné či více akcí, tedy krátkodobě s takovou skupinou páchají trestnou činností a poté skupinu opouští. Vyskytují se i případy, kdy „řádní členové“ organizované skupiny, působící ve skupině od jejího počátku, tuto po nějakém čase opouštějí. To celé znamená, že organizovaná skupina pachatelů může mít různých charakter i organizační strukturu, splňující požadavky pojmenování, které pro posouzení trestnosti vyžaduje právní řád.

4.4.1 Organizované skupiny v České republice

Podle expertních odhadů operuje na území České republiky asi 50 - 70 skupin organizovaného zločinu, které mají asi dva tisíce členů. Tyto odhady je nutné vnímat jako nepřesné, neboť počet příslušníků skupin organizovaného zločinu na území státu se neustále mění (např. z důvodů migrace, úmrtí, zanechání nelegální činnosti atd.). Plně rozvinutých skupin s hierarchickou třístupňovou strukturou, kdy mezi nejvyšším vedením a řadovými členy je ještě několik podskupin (tzv. střední články) je něco přes jednu třetinu. Přibližně polovinu členů tvoří externisté, kteří jsou přizváváni, aby zajišťovali specifické úkoly. Odhaduje se, že asi 15 % členů tvoří ženy. Zločinecké organizace působící v České republice

jsou obvykle v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost se tak odvíjí od aktuálních trendů mezinárodního organizovaného zločinu [12].

4.4.2 Struktura zločineckých skupin

Struktura podstatné většiny zločineckých skupin na území ČR kopíruje třístupňovou hierarchickou šablonu a jejich vnitřní organizace je podřízena pyramidovému systému. Nejmenší skupiny čítají zpravidla 15 členů, ty největší a nejlépe organizované až 200. Organizační schéma zůstává neměnné již několik let:

- Na nejvyšším stupni jsou organizátoři, kteří zajišťují chod trestné činnosti. Do samotného páchání jsou zapleteni minimálně a z pohledu orgánů činných v trestním řízení jsou takřka nedostižitelní.
- Mezičlánkem mezi organizátory a vykonavateli jsou prostředníci, kteří odpovídají za patřičné vyřízení objednávek řídicích článků. Fungují jako sjednavatelé či tipaři, případně jako vedoucí podskupin na určitém území.
- Na nejnižším stupni zajišťují vykonavatelé prováděním jednotlivých úkonů výkonnou složku trestné činnosti. V mnoha případech nemusí tušit, že jsou využíváni k páchání trestné činnosti. Fungují jako dealeři, kurýři, převaděči, jednatele firem atp [15].

Faktor návaznosti na jiné činnosti lze odvodit jen teoreticky a pravděpodobně nejspolehlivěji zjistit úplným rozbořením spisů, což je velmi spolehlivá a zároveň i zdlouhavá metoda, nedostupná však široké veřejnosti. Dle expertů - policistů, kteří se touto problematikou zabývají, souvisí trestný čin vydírání zejména:

- s majetkovou trestnou činností a trestnou činností hospodářského charakteru
- s vymáháním dluhů
- s „tzv. praním špinavých peněz“,
- s násilnou trestnou činností,
- s trestným činem loupeže,
- s trestným činem vraždy,
- s výrobou, pašováním a distribucí drog,
- s prostitutkami (prostitutka je většinou vydírána),
- se získáváním nemovitostí,
- s hazardními hrami,
- s nedovoleným obchodem se zbraněmi,
- s fingovanými krádežemi,
- s únosy za finanční odškodnění (není příliš časté),

- s mravnostními trestnými činy,
- s krádežemi automobilů [1].

5 Dopady na ekonomiku České republiky

Organizovaný zločin je dnes především kriminálním podnikáním a lze o něm hovořit jako o „průmyslu zločinu“. Má znaky úspěšné podnikatelské činnosti: pevnou organizaci, koncepčnost, cílevědomost, soustavnost, disciplínu, vybavení, informace a rozsáhlé mezinárodní spojení. Účast v organizované kriminalitě vyžaduje vyšší inteligenci, hlavně pak sociální inteligenci, než má průměrná populace [1].

Podnikání provozované organizovaným zločinem se od legálního podnikání ovšem podstatně liší a to především tím, že profituje prostřednictvím zákonem nedovolených činností a že vždy obsahuje použití násilí nebo přinejmenším hrozbu násilím.

V případech vydírání nejsou statistiky kriminality spolehlivým pramenem a zvláště pak tam, kde je vydírání prováděno skupinami organizovaného zločinu, existuje vysoká latence, způsobená zejména skutečností. Že nedílnou součástí vydírání je vyhrožování oběti násilím nebo jinou těžkou újmou. Oběti pak mají většinou říci cokoli, dokonce i v anonymním dotazníkovém šetření. Většina případů tedy není vůbec registrována [1].

Dle informace kriminalisty, je v případech, kdy je vydírání uvedeno jako určující pro stanovení trestní sazby, je v souběhu s následujícími trestnými činy:

- porušování domovní svobody,
- krádež,
- nedovolené ozbrojování,
- znásilnění,
- pohlavní zneužívání,
- omezování osobní svobody,
- podvod,
- padělání a pozměňování veřejné listiny.

V případech, kde je vydírání uvedeno jako souběžné s jinými trestnými činy:

- loupež,
- útok na veřejného činitele,
- vražda,
- podvod,
- ublížení na zdraví,
- znásilnění,
- pohlavní zneužívání,
- krádež aj.

5.1 Případy vydírání

V současných podmínkách nejsou policejní spisy, i ty, které se týkají uzavřených případů k dispozici pro výzkumné účely. U soudních spisů (a to jen v případě kladného vyřízení žádosti), lze využít jen některé a z nich nelze odvodit reprezentativní data. Lze však popsat typický průběh trestného činu, případně i charakteristiku pachatele.

Případ 1.

Kriminalistům se podařilo zadržet velmi nebezpečné pachatele. Jedná se o muže z České a Slovenské republiky ve věku od osmadvaceti do jednačtyřiceti let. Byli obviněni z vydírání, porušování domovní svobody, šíření poplašné zprávy a nedovoleného ozbrojení.

Činnost této organizované skupiny byla zaznamenána v květnu 2012. Několika podnikatelům – zejména majitelům či provozovatelům diskoték, hudebních nebo erotických klubů na Zlínsku, začala skupinka neznámých mužů vyhrožovat. Ve většině případů jim tvrdili, že od věřitelů odkoupili pohledávky a dožadují se zaplacení dluhů (ať už reálných nebo fiktivních), nebo nabízeli ochranu podniku. Pokud však majitelé odmítli plnit požadavky, pachatelé začali demonstrovat svou sílu. Například před domluvenou schůzkou několik desítek svalnatých mužů navštívilo diskotéku, kde se chovali poměrně nekonfliktně, jen odmítali platit za alkohol. Svou návštěvu pak prezentovali jako oslavu narozenin. Ve snaze získat „zakázku“ na ochranu podniku pachatelé oznamovali na linku 158 uložení výbušnin, což si vyžádalo několik evakuací desítek nebo stovek lidí, a když ani to neuneslo kýžené výsledky, začali podnikatelům poškozovat majetek nebo je napadali. Nejčastější byli žhářské útoky na auta nebo dokonce střelba na vozidla nebo rodinné domy.

Hlavním organizátorem byl velmi nebezpečný třiatřicetiletý muž ze Slovenska, kterému byli ostatní bezmezně podřízeni. Pachatel jim dával úkoly, aby sledovali celé rodiny podnikatelů, aby ho podrobně informovali o jejich zvycích, o tom, kde se zdržují, jaký mají majetek apod. Získaných informací pak využíval v komunikaci s podnikateli. Hlavní pachatel si dokonce v České republice založil firmu, prostřednictvím které chtěl částečně legalizovat zisky z uvedeného trestního jednání. Firma se měla zabývat službami, zejména vymáháním pohledávek.

Zásah proti nebezpečné pětici mužů se uskutečnil v listopadu v brzkých ranních hodinách ve stejnou chvíli na pěti místech Zlínského kraje. Skupinka mužů se podle všeho chystala na další svou akci. Mezi vybavením se v jejich vozech našly také policejní nášivky, nejrůznější druhy zbraní a vysílačky.

Policistům se podařilo zadokumentovat, že od května 2012 se pachatelé dopustili sedmnácti skutků, mezi poškozené bylo počítáno celkem sedm osob, po kterých se domáhali 11 milionů korun [11].

V tomto případě šlo o zjevně organizované, předem důkladně připravované akce organizovaného zločinu.

Příklad 2.

Český Krumlov – neznámý pachatel donutil v noci na sobotu zastavit v obci Kaplice u Slovanského domu muže řídícího škodu Octavia.

Pachatel poté nasedl na místo spolujezdce a pod pohrůžkou použití střelné zbraně donutil řidiče (28) odjet do obce Větrní. Při cestě se poškozeného dotazoval, zda má peníze a poté, co mu muž řekl, že nikoliv, odcizil mu u řadící páky položený mobilní telefon. Opětovně pod pohrůžkou použití zbraně, kterou však poškozený neviděl, ho donutil, aby zastavil na parkovišti u hotelu ve Větrní, následně z vozidla vystoupil a odešel směrem k sídlišti. Poškozenému při odchodu řekl, aby ho nesledoval, jinak že dopadne špatně.

Odcizením mobilního telefonu byla poškozenému způsobena škoda ve výši nejméně 11 000 Kč, k fyzické újmě nedošlo.

Dne 10. 1. 2011 byly v případě zahájeny úkony trestního řízení pro zločin vydírání a pátrání po pachateli intenzivně pokračovalo [10].

Tento případ je s největší pravděpodobností případem pachatele jednotlivce, nikoli organizované skupiny.

5.2 Výnosy organizovaného zločinu z trestné činnosti

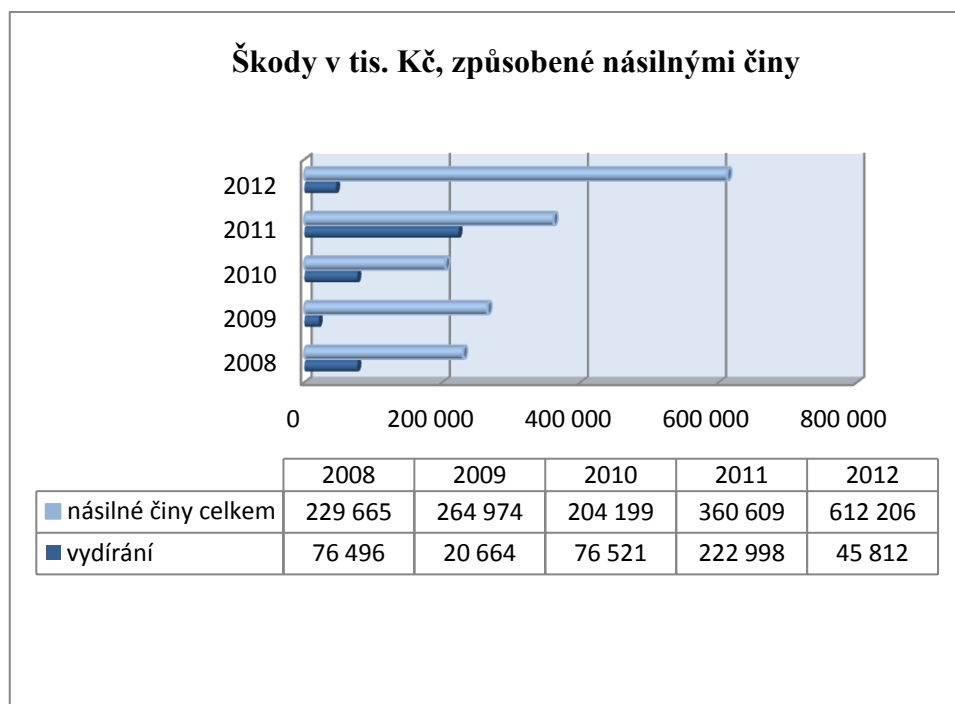
Výnosy zločineckých skupin nejsou dostatečně dokumentovány a je velice těžké je odhadovat. V závislosti na konkrétních aktivitách by se rámcově měly dle odhadů Policie České republiky pohybovat v rozmezí milionů až několika miliard Kč ročně. Výdaje zločineckých skupin rovněž nejsou důkladně zmapovány, lze ovšem dovodit, že plynou především do osobního jmění a nadstandardního způsobu života vedoucích článků zločineckých skupin.

Část výnosů je vkládána do udržování a rozvoje trestné činnosti a do legálních podnikatelských činností. Předpokládá se rovněž toky směrem do státní správy a do poradenských služeb v oblasti právní a ekonomické. Dle odhadů je většina prostředků

používána na území ČR, kde si články zločineckých skupin budují zázemí. V případě některých skupin je podstatná část prostředků odesílána do domovských zemí zločinců [15].

5.3 Analýza dat

Vzhledem k vysoké latenci trestného činu vydírání a poměrně malé dostupnosti dat, lze provést jen určitý – byť neúplný – pohled na proporce trestného činu vydírání a to v rámci registrované kriminality Policejním prezidiem České republiky. Srovnávací statistiky jsou uvedeny za léta 2008 – 2012 i s ohledem na změny vzniklé platností nového trestního zákoníku. Uvedená data bohužel neřeší, jakým poměrem je čin vydírání zastoupen ve formě organizovaného zločinu a činu jednotlivců. Žádné dostupné zdroje ani zmíněné statistiky tyto rozdíly nepodchycují.

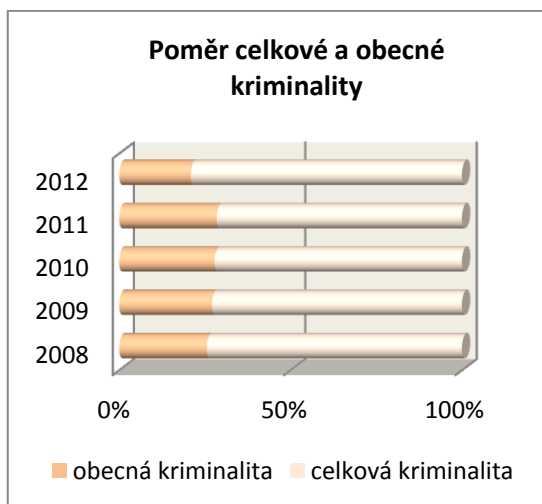

Obr. 5.1 Vyčíslení škod způsobených násilnými činy

Původ: vlastní úprava podle [9]

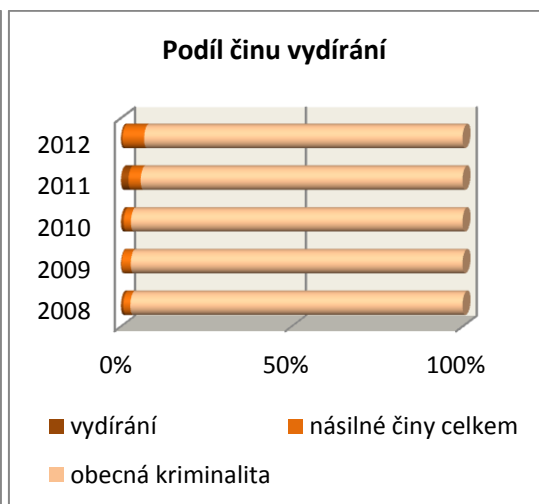
Poměr výše vyčíslených škod mezi násilnými činy a činem vydírání, jež spadá do kategorie násilných činů, je velmi rozdílný. Nejvyšší škody činem vydírání byly Policejním prezidiem ČR vykázány v roce 2011, nejnižší za sledované období 2008 – 2012 v roce 2009.

Nejmarkantnější rozdíl mezi porovnávanými hodnotami je v roce 2012, kdy došlo k poměrně prudkému nárůstu vyčíslených škod. Tento nárůst byl způsoben zejména trestnými činy loupeže, kde byly vyčísleny škody ve výši přes půl miliardy Kč.

Obr. 5.2 Podíl obecné kriminality na celkových škodách

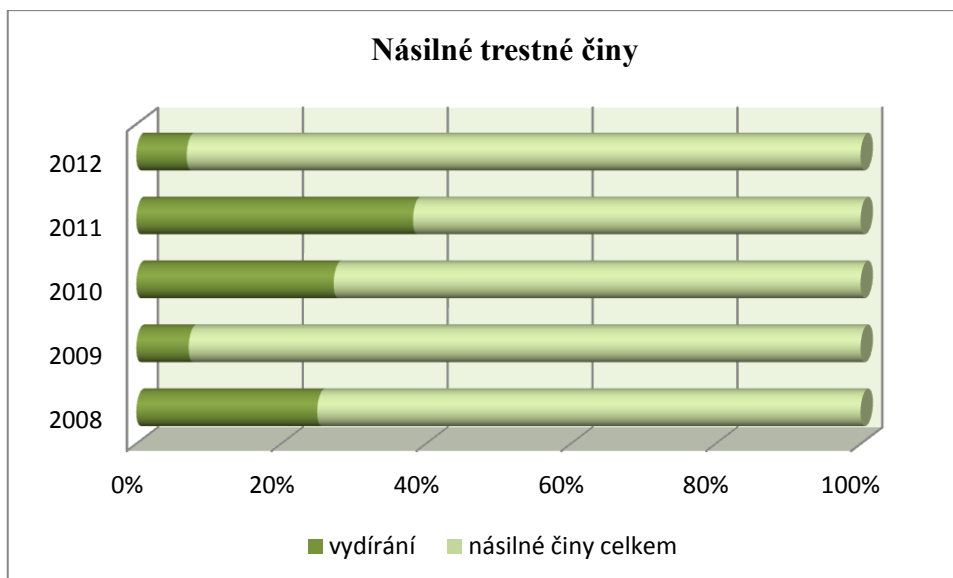
Původ: vlastní úprava podle [9]

Obr. 5.3 Podíl trestného činu vydírání na škodách z obecné kriminality

Původ: vlastní úprava podle [9]

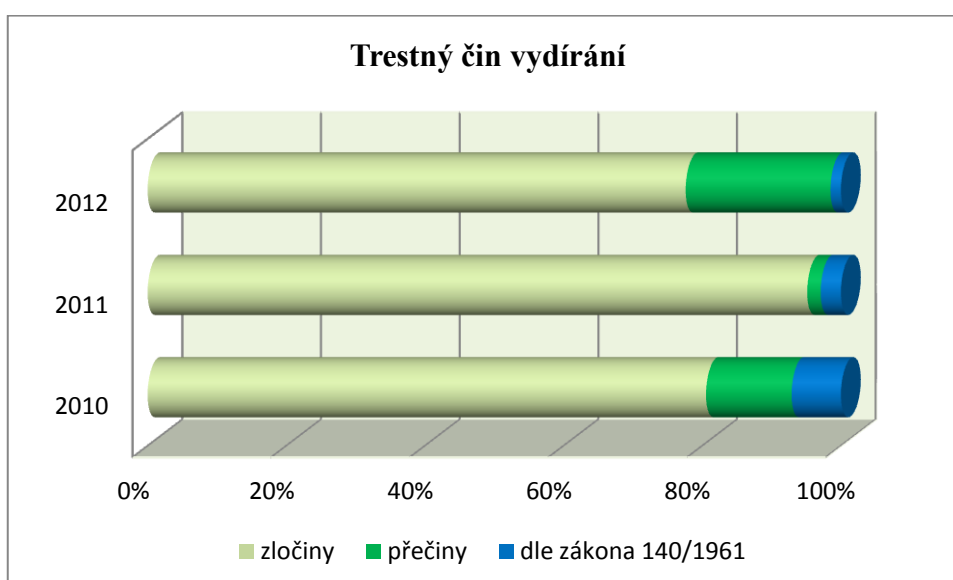
Výše uvedené grafy představují podíl jednotlivých oblastí kriminality na celkových škodách dle statistik Policejního prezidia. Pod pojem obecná kriminalita spadají činy vraždy, násilné činy (zde je zastoupeno i sledované vydírání), mravnostní činy, krádeže, majetkové činy a ostatní kriminální činy, které v součtu tvoří takřka čtvrtinu celkových škod za kriminalitu. Celková kriminalita zahrnuje vedle obecné kriminality zbývající kriminalitu a hospodářské činy, kde vznikají nejvyšší škody v řádech desítek miliard, což napovídají i tyto grafy. Naproti tomu, násilné činy vykazují škody ve stovkách milionů a vlastní čin vydírání se pohybuje v řádu desítek milionů (vyjma roku 2012). Z důvodu přehlednosti byla data (výše škod) zobrazena pomocí dvou grafů.

Obr. 5.4 Násilné trestné činy a podíl činu vydírání na nich

Původ: vlastní úprava podle [9]

Tento obrázek poskytuje detailnější pohled na to, jakým poměrem se čin vydírání podílí na výši vyčíslených škod, v tomto případě na vybrané části kriminality – násilných činech. Za sledované období dosáhly škody nejvyšší hodnoty v roce 2011, téměř 40% z celkových násilných činů. Vyšší škody v letech 2010 a 2011 jsou dány nárůstem počtu činu vydírání, nikoli jen pouhým zvýšením škod na jednotlivé případy.

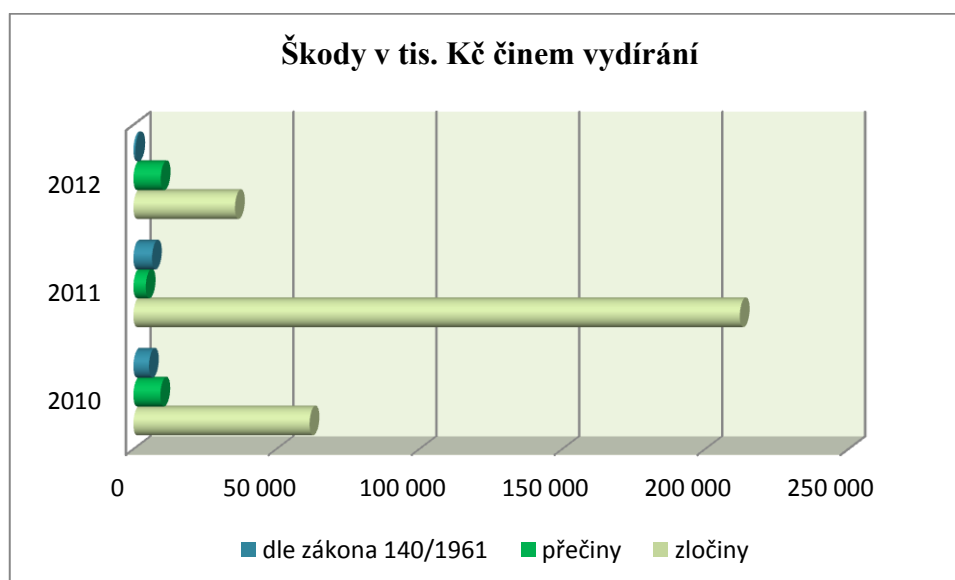

Obr. 5.5 Poměrové zastoupení činu vydírání dle dělení trestního zákoníku

Původ: vlastní úprava podle [9]

Dnem 1. ledna 2010 vstoupil v účinnost zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který zavedl dělení trestných činů na přečiny a zločiny. Od tohoto okamžiku již nelze sledovat pouze spáchané trestné činy tak, jak bylo prováděno do 31. prosince roku 2009, ale je třeba sledovat tři samostatné kategorie nápadu trestné činnosti – přečiny, zločiny a dále i případy, které jsou kvalifikovány podle předchozího zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

Výše uvedený graf postihuje poměrové rozložení takto specifikovaného trestného činu vydírání. Z obrázku je čitelné, že nejvyšší škody, tedy procentuální zastoupení mají zločiny. To plyne i z logiky věci, kdy je zločin klasifikován vyšší trestní sazbou, danou i vyšší způsobené škody.

Obr. 5.6 Rozložení výše škod trestného činu vydírání v členění dle trestního zákoníku
Původ: vlastní úprava podle [9]

Tento graf je jen jiným pohledem na data uvedená v obrázku 5.5. Zde jsou data uvedena v rovině vyčíslených škod trestného činu vydírání, rozdělená dle členění trestního zákoníku. I z tohoto obrázku je patrné, že na výši škod se nejvíce podílejí zločiny. Výsledky roku 2011 jsou způsobeny 45% nárůstem počtu zločinu vydírání a 136% nárůstem způsobené škody.

5.4 Důsledky

Náklady společnosti spojené s kriminalitou, díky nekontrolovatelnosti sahají ve škodách do miliard. Vždyť jen výsledky statistik uvádějí škody spojené s celkovou kriminalitou

v řádech desítek miliard ročně. Současně je třeba počítat s tím, že nejen u sledovaného činu vydírání, jsou výsledky statistik z důvodu vysoké latence pouze orientační a závěry tak spíše hypotetické. Porovnání zastoupení činu vydírání organizovaným zločinem a jednotlivci lze provést pouze s nepřesným výsledkem. Zde se lze orientovat pouze v rozdílech trestní kvalifikace dle trestního zákoníku na zločiny a přečiny za poslední tři roky (2010 – 2012), kdy přečinů, co do počtu zjištěných činů, je vždy více, než zločinů, ale způsobené škody zločinem vydírání jsou vždy mnohonásobně vyšší. Předpokladem tedy je, že na celkových škodách se větší měrou podílejí organizované skupiny.

6 Závěr

Organizovaný zločin a jeho doprovodné jevy jsou považovány za největší bezpečnostní hrozbu současnosti. Proto vláda České republiky realizuje svá opatření za účelem oslabování organizovaného zločinu intenzivním vyhledáváním a zajišťováním výnosů z trestné činnosti, které na pachatele působí jako závažný odstrašující prostředek. Dle údajů Ministerstva vnitra došlo v roce 2012 v oblasti zajišťování výnosů z trestné činnosti k zajištění historicky největšího objemu majetkových hodnot, celkem 5,8 mld. Kč.

Dle údajů uvedených v Konceptci boje proti organizovanému zločinu na období let 2011-2014, dochází v posledních letech k pozvolné změně globální struktury mezinárodního organizovaného zločinu, jež postupně přechází od systému organizovaných zločineckých skupin k systému organizovaného zločineckého prostředí. Rozdíl mezi organizovanou zločineckou skupinou a organizovaným zločineckým prostředím je ten, že zatímco organizovanou zločineckou skupinu tvoří zločinci, srozumění se svým podílem na činnosti, organizované zločinecké prostředí tvoří zločinci řídící strukturu nelegálních i legálních aktivit ve spolupráci s dalšími osobami, které nevědí o svém aktivním podílu na zločinecké činnosti a jsou přesvědčeny, že jejich jednání je legální.

Zločinci na vyšších článcích některých zločineckých skupin profitují z pověsti nekompromisních násilníků, čehož využívají k upevňování vlastního postavení a prosazování vlastních cílů formou nepřímého nátlaku. Organizované vydírání je trochu specifickým odvětvím násilné trestné činnosti a je v praxi velmi těžko prokazatelné a obtížně stíhatelné, jelikož poškození nejsou ochotni tyto případy oznamovat Policii ČR.

Tato práce se věnuje analýze organizovaného zločinu a činu vydírání včetně popisu jeho jednotlivých forem a právní úpravy tohoto trestného činu, jež může být dle trestního zákoníku přečinem, zločinem i zvláště závažným zločinem. Podrobněji seznamuje se stávající právní úpravou vybraných trestných činů, především trestného činu vydírání, popisuje historii a fungování organizovaných skupin a nakonec se pokouší o posouzení dopadů tohoto trestného činu na ekonomiku České republiky.

Kriminalita v každém případě napadá ekonomický systém a ekonomickou stabilitu státu. Dle zjištěných údajů z dostupných zdrojů se dopad činu vydírání podílí na celkových škodách způsobených kriminalitou sotva jedním procentem, v průběhu sledovaného období let 2008-2012 s prokázanou vyčíslenou celkovou škodou 442 mil. (v průměru 88 mil. Kč/rok). Je třeba však počítat s tím, že tento údaj se od skutečných čísel může dosti lišit. Vydírání je, jak je již zde několikrát uvedeno, jedna z činností velmi latentních a v některých formách i činnost

velmi propracovaná a organizovaná. Zjišťování a zároveň prevence proti takovému jednání je velmi složitá.

Cílem této bakalářské práce byl rozbor trestného činu vydírání, objasnění této činnosti a v praktické části posouzení dopadů na ekonomiku ČR.

Práce je vypracována na základě informací a dat uvedených v odborných publikacích a čerpá ze zveřejněných údajů Ministerstva vnitra a Policie České republiky. Cíl této práce byl splněn, i když se závěrem o způsobených škodách spíše hypotetickým a to vzhledem k dostupnosti informací běžné veřejnosti.

Přehled použité literatury

Odborné publikace

- [1] CEJP, Martin. *Vydírání jako jedna z forem organizovaného zločinu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995, 88.s
- [2] ČECH, Dušan. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. Vyd. 1. Editor Miroslav Nožina. Praha: KLP - Koniasch Latin Press, 1997, 253 s. ISBN 80-859-1735-1.
- [3] CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004, 185 s. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-720-1480-3
- [4] NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2003, 390 s. ISBN 80-731-7026-4.
- [5] NOVOTNÝ, František. *Praktikum trestního práva hmotného*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 194 p. ISBN 80-738-0252-X.
- [6] VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů : informace z judikatury : k 1.8.2011*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011, 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8.
- [7] *Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod ; Parlament, ministerstva ; Ombudsman ; Antidiskriminační zákon : podle stavu k 20.8.2012*. Ostrava: Sagit, 2012, sv. ÚZ.

Elektronické dokumenty

- [8] Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku [online]. trestnizakonik.cz. [cit. 2013-04-28]. Dostupný z: <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>

- [9] Kriminalita – Policie České republiky [online]. Policie ČR, 2013 [cit. 2013-03-15]. Dostupný z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
- [10] PAVLÍČKOVÁ, Michaela. Vydírání [online]. Policie ČR, 11. ledna 2011 [cit. 2013-05-26]. Dostupný z: <http://www.policie.cz/clanek/vydirani-102214.aspx>
- [11] MACALÍKOVÁ, Jana, Skupina nebezpečných vyděračů zadržena [online]. Policie ČR, 11. ledna 2011 [cit. 2013-05-26]. Dostupný z: <http://www.policie.cz/clanek/skupina-nebezpecnych-vyderacu-zadrzena.aspx>
- [12] MVCR, Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2009 [online]. MVCR, 2011 [cit. 2023-05-05]. Dostupný z: <http://www.google.com/cse?cx=015489265366623571386%3Aizzrwg3bmqm&q=koncepte+boje+proti+organizovan%C3%A9mu+zlo%C4%8Dinu+2008&ok.x=0&ok.y=0#gsc.tab=0&gsc.q=koncepte%20boje%20proti%20organizovan%C3%A9mu%20zlo%C4%8Dinu%202008-2011>
- [13] Trestní právo hmotné – obecná část [online]. www.vakobobri.cz [cit. 2013-04-15]. Dostupný z: http://www.vakobobri.cz/e107_files/public/obecna_ast.doc
- [14] VANTUCH, Pavel, Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. [online]. Právní rádce, 21.10.2009 [cit. 2013-05-05]. Dostupný z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>
- [15] Vláda České republiky, Koncepte boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 – 2014 [online]. MVCR, 2013 [cit. 2013-05-24]. Dostupný z: <http://www.google.com/cse?cx=015489265366623571386%3Aizzrwg3bmqm&q=koncepte+boje&ok.x=12&ok.y=6#gsc.tab=0&gsc.q=koncepte%20boje&gsc.page=1>